

REGUŁY ANALIZY TEKSTU NAUKOWEGO

(według Mieczysława Gogacza)

Plan i cel prezentacji

PLAN

1. Odróżnianie pytań badawczych od odpowiedzi
2. Analiza pytań badawczych
3. Analiza odpowiedzi
4. Precyzowanie odpowiedzi
5. Analiza erudycji i jej roli w tekście

CEL

1. Uczulenie na problematykę metodologii badań
2. Podniesienie świadomości metodologicznej badaczy
3. Ilustracja sposobów ustalania reguł analizy tekstów naukowych

Należy zorientować się, czy treść danego tekstu zawiera tylko temat-pytanie, czy jest raczej poglądem-odповідzią.

TEMAT-PYTANIE

- O POGLĄD
 - O ROZWIĄZANIE
 - O ODPOWIEDŹ
- Referowanie problematyki
 - Aporii zagadnienia
 - Stanu literatury
 - Stanowisk
 - Badań
 - Stawianie pytań badawczych

POGLĄD-ODPOWIEDŹ

- ROZWIĄZANIA
 - TEZY
 - TWIERDZENIA
(niekoniecznie własne)
- Ustosunkowanie się do
 - Aporii zagadnienia
 - Stanowisk
 - Badań
 - Formułowanie stanowiska

Część pierwsza

ANALIZA TEMATU- PYTANIA

1. Należy określić charakter danej nauki, którą to pytanie zakłada

- Adekwatnie do każdej innej dziedziny wiedzy: należy określić jaka wizję tej dziedziny (orientację badawczą) zakłada pytanie
 - Psychologię: behawioryzm, introspekcjonizm, funkcjonalizm, psychoanaliza, humanistyczną, systemową, strukturalistyczną, funkcjonalistyczną, asocjacyjną, postaci
 - Socjologię: fenomenologiczną, historyczną, krytyczną, matematyczną
 - Filozofię: arystotelizm, platonizm, neoplatonizm

2. Należy rozstrzygnąć w jakiej dyscyplinie danej nauki zostało sformułowane pytanie

- Adekwatnie do każdego innego zagadnienie należy określić dyscyplinę danej nauki, jaką pytanie zakłada
 - Socjologia: antropologia społeczna, socjologia dewiacji i kontroli społecznej, medycyny, młodzieży i edukacji, miasta, nauki, pracy, prawa, religii, wsi i rolnictwa, problemów bezpieczeństwa narodowego, socjotechnikę
 - Psychologia: poznawcza, psycholingwistyka, psychologia rozwoju człowieka, psychologia osobowości, społeczna, psychofizjologia, psychopatologia, psychologia kliniczna, neuropsychologia, psychoterapia, psychologia małżeństwa i rodziny, psychologia zdrowia, sądowa, wychowawcza, pracy, religii.
 - Filozofia: metodologia, logika, metafizyka, teoria poznania, etyka.

3. Należy rozstrzygnąć w jaką metodę badawczą zakłada sformułowane pytanie

WEDŁUG WŁAŚCIWEJ METODOLOGII KAŻDEJ Z NAUK

Psychologia

- Metody specyficzne
 - właściwe danej dyscyplinie naukowej (obserwacja, eksperyment, testy psychologiczne).
- Metody niespecyficzne
 - stosowane przez wiele dyscyplin (np. statystyczne, ankiety).
- Metoda obserwacyjna
 - jedna z podstawowych metod w psychologii, często stosowana jako towarzysząca innym metodom.

Filozofia

- Odróżnienie i ustalenie zakresu pojęć
- Dialektyka
- Apofatyka
- Analogia proporcjonalności właściwej
 - w wersji ogólnej
 - W wersji transcendentalnej
- Ukazywanie koniecznych czynników strukturalnych
- Autorytet jakiegoś filozofa

Część druga

ANALIZA POGLĄDU- ODPOWIEDZI

1. Należy określić charakter danej nauki, w której pogląd sformułowano

- Adekwatnie do każdej innej dziedziny wiedzy: należy określić jaka wizję tej dziedziny (orientację badawczą) zakłada pytanie
 - Psychologię: behawioryzm, introspekcjonizm, funkcjonalizm, psychoanaliza, humanistyczną, systemową, strukturalistyczną, funkcjonalistyczną, asocjacyjną, postaci
 - Socjologię: fenomenologiczną, historyczną, krytyczną, matematyczną
 - Filozofię: arystotelizm, platonizm, neoplatonizm

2. Należy rozstrzygnąć w jakiej dyscyplinie danej nauki pogląd jest ukazwany

- Adekwatnie do każdego innego zagadnienie należy określić dyscyplinę danej nauki, jaką pytanie zakłada
 - Socjologia: antropologia społeczna, socjologia dewiacji i kontroli społecznej, medycyny, młodzieży i edukacji, miasta, nauki, pracy, prawa, religii, wsi i rolnictwa, problemów bezpieczeństwa narodowego, socjotechnikę
 - Psychologia: poznawcza, psycholingwistyka, psychologia rozwoju człowieka, psychologia osobowości, społeczna, psychofizjologia, psychopatologia, psychologia kliniczna, neuropsychologia, psychoterapia, psychologia małżeństwa i rodziny, psychologia zdrowia, sądowa, wychowawcza, pracy, religii.
 - Filozofia: metodologia, logika, metafizyka, teoria poznania, etyka.

3. Należy rozstrzygnąć w jaką metodę badawczą zastosowano formułując pogląd

WEDŁUG WŁAŚCIWEJ METODOLOGII KAŻDEJ Z NAUK

Psychologia

- Metody specyficzne
 - właściwe danej dyscyplinie naukowej (obserwacja, eksperyment, testy psychologiczne).
- Metody niespecyficzne
 - stosowane przez wiele dyscyplin (np. statystyczne, ankiety).
- Metoda obserwacyjna
 - jedna z podstawowych metod w psychologii, często stosowana jako towarzysząca innym metodom.

Filozofia

- Odróżnienie i ustalenie zakresu pojęć
- Dialektyka
- Apofatyka
- Analogia proporcjonalności właściwej
 - w wersji ogólnej
 - W wersji transcendentalnej
- Ukazywanie koniecznych czynników strukturalnych
- Autorytet jakiegoś filozofa

4. Należy odróżnić twierdzenia wypracowane przez autora (np. jako rozwiązanie problemu)

- od twierdzeń przytaczanych jako argument,
- jako teza kontrastująca,
- jako punkt wyjścia w poszukiwaniu tematu lub rozwiązania
- jako tło problemowe

Część trzecia

PRECYZOWANIE POGLĄDU

1. Należy ustalić, czy:

- autor w danym porządku analizuje problem i szuka jego rozwiązania,
- czy raczej jakąś jedną swoją tezę precyzuje w kilku wersjach aby stała się bardziej zrozumiała.

2. Przy precyzowaniu poglądu należy sprawdzić, czy:

- dany pogląd jest wbudowany w ciąg analizy tematu danego tekstu (stanowi integralną część szerszej analizy)
- dany pogląd stanowi szczegółową tezę zewnętrzną wobec analizy (stanowi rodzaj dygresji)

3. Jakie funkcje spełnia wykładany w tekście pogląd?

- a. Czy jest to skądś pogląd modyfikowany przez autora na drodze wbudowywania go w ciąg własnych analiz
- b. Czy jest to pogląd w tym ciągu analizy niezmieniony i tylko dodany do własnych ujęć w swym kształcie zastanym w literaturze przedmiotu
- c. Czy jest to pogląd łączący różne stanowiska w sposób nie dający się rozdzielić

4. Czy jest to wzięty z jakiejś literatury pogląd modyfikowany przez autora na drodze wbudowywania go w ciąg analiz

- Czemu służy ten pogląd?
 - w jakiej jest relacji do poglądu głoszonego przez autora?
- Na czym polega jego modyfikacja?

5. Czy jest to pogląd łączący różne stanowiska w sposób nie dający się rozdzielić

- W tym wypadku należy dokładnie przebadać strukturę tego poglądu
 - Jakie stanowiska i w jaki sposób autor łączy?
 - Jaki cel przyświecał temu zabiegowi badawczemu?
- Można się też pokusić o zbadanie źródeł problemowych zagadnienia genezy tej kompilacji
 - » Źródła problemowe te teorii, z których pochodzą składowe poglądy
 - » Geneza to kolejność i sposób ich łączenia

6. Należy ustalić w jakim porządku autor dokonuje analizy, stosując którąś z wymienionych metod

- Przedmiotowym
- Metaprzedmiotowym (np. językowym)
- Metodologicznym
- Innym, wynikającym z metodologii danej nauki

W filozofii to np. porządek metafizyczny, historyczny, logiczny lub teoriopoznawczy, etyczny lub metafizyczny

Cześć czwarta

ERUDYCJA W TEKŚCIE

1. Należy odróżnić przytaczany pogląd od erudycji

- Erudycja może występować w postaci:
 - Stanu badań
 - Przeglądu stanowisk
 - Nakreślenia tła problemowego (np. polemicznego)

2. Należy odróżnić dwie funkcje erudycji w tekście:

- Jako tło lub kontekst, przy pomocy którego autor precyzuje swój pogląd
- Jako grupa twierdzeń nie związanych wprost z poglądem autora

3. Należy odróżnić:

- erudycję stanowiącą przytoczone twierdzenia
 - „punkt ciężkości” położony na twierdzeniu (jego ranga, walor poznawczy, trafność, reprezentatywność)
- erudycję stanowiącą powołanie się na autorytet
 - „punkt ciężkości” położony na autorze twierdzenia (jego naukowa ranga, uznanie w świecie, znanostwo danej dziedziny, popularność, reprezentatywność jakiegoś zespołu lub środowiska badawczego)

4. Należy nie pomylić, czy określoną erudycję autor akceptuje

- Gdy akceptuje
 - często wtedy autor podkreśla jakiś aspekt swego ujęcia
- Gdy odrzuca
 - stara się uwolnić swoje ujęcie od jakiegoś skojarzenia z odrzucanym poglądem

5. Jeśli erudycja jest akceptowana, to należy ustalić w jaki sposób autor się nią posługuje

- a. czy jest ona punktem wyjścia jakiegoś tematu,
- b. czy jest poszukiwaniem rozwiązania w ramach danego tematu,
- c. czy może jest dodatkowym argumentem w obrębie tematu i jego rozwiązania.

6. Jeśli pogląd lub erudycja jest argumentem, to należy ustalić charakter i odmianę tego argumentu

WEDŁUG WŁAŚCIWEJ METODOLOGII KAŻDEJ Z NAUK

- Charakter argumentu oznacza metodę, za pomocą której się go buduje
- Odmiana argumentu oznacza ewentualne dodatkowe doprecyzowanie tej metody

W FILOZOFII TO:

- odróżnienie i ustalenie zakresu pojęć
- dialektyczne kontrastowanie czynników równorzędnych
- apofatyczne porównanie doskonałego z niedoskonałym
- analogię proporcjonalności właściwej w wersji ogólnej, a także transcendentalnej
- ukazywanie koniecznych czynników strukturalnych bytu
- autorytet jakiegoś filozofa w krótkim stwierdzeniu np. „to samo mówi Awicenna”

Podsumowanie

- Nie w każdym tekście wystąpią wszystkie omówione elementy
- Omówione reguły należy stosować adekwatnie w dziedzinach będących przedmiotem badań
- Przystępując do analiz tekstów z jakiejś dziedziny warto ustalić reguły, za pomocą których będzie analizowało się literaturę przedmiotu